

Sygn. akt II CSK 827/14

POSTANOWIENIE

Dnia 22 lipca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski

w sprawie z powództwa Z. C.
przeciwko W. S.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 22 lipca 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 25 czerwca 2014 r., sygn. akt I ACa 179/14,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. przyznaje radcy prawnej M. B. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Szczecinie kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł powiększoną o podatek VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3. oddala wniosek pozwanego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie ujawniły się przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności przemawiające za przyjęciem skargi do rozpoznania.

Pełnomocniczka powoda Z. C. w skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 25 czerwca 2014 r. wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania oparła na przesłankach wskazanych w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

W ocenie autorki skargi zachodzi nieważność postępowania, ponieważ powoda pozbawiono możliwości obrony jego praw przez odmowę ustanowienia pełnomocnika z urzędu.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nieważność postępowania zachodzi, gdy z powodu uchybienia przez sąd przepisom postępowania, strona wbrew swej woli została faktycznie pozbawiona możliwości obrony swoich praw w istotnej części, jeżeli skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji i to bez względu na to, czy takie działanie strony mogłoby mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2005 r., IV CSK 84/10, nie publ., z dnia 10 maja 2000 r. III CKN 416/98, OSNC 2002 nr 12, poz. 20, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2014 r. I PK 291/13, nie publ.). Pozbawienie możliwości obrony należy oceniać przy uwzględnieniu konkretnych okoliczności sprawy, bowiem „pojęcie niemożności obrony” może obejmować różne stany

faktyczne, jednakże w grę wchodzi tylko wypadki, gdy strona rzeczywiście była pozbawiona możliwości obrony i nie działała w postępowaniu, a nie gdy mimo naruszenia przepisów procesowych podjęła czynności w postępowaniu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2008 r. II CSK 593/07). Z przedstawionych poglądów wynika, że warunkiem uznania nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw są uchybienia formalne sądu powodujące, że strona pozbawiona zostaje możliwości brania udziału w sprawie oraz zgłoszenia twierdzeń faktycznych, wniosków dowodowych oraz zarzutów.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się nadto, że odmowa uwzględnienia przez sąd wniosku strony o ustanowienie dla niej adwokata lub radcy prawnego w zasadzie nie może być oceniana, jako powodująca nieważność postępowania z powodu pozbawienia możliwości obrony swych praw. Tylko wyjątkowo dopuszcza się taką możliwość, w szczególności w sytuacji, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznajomość reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2013 r. I CZ 51/13, nie publ., i powołane w nim orzecznictwo).

Szczegółowa analiza skargi kasacyjnych oraz akt sprawy nie pozwala na stwierdzenie, że w sprawie doszło do nieważności postępowania w powyższym rozumieniu. W ramach tzw. przedsądu Sąd Najwyższy nie dokonuje merytorycznej oceny zasadności podstaw na jakich oparto skargę kasacyjną. Badając zawarte we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania twierdzenia skarżącego, że w sprawie doszło do nieważności postępowania z powodu pozbawienia skarżącego możliwości obrony jego praw, należało wskazać na następujące okoliczności.

Sąd Okręgowy rozpoznając skargę powoda na postanowienie referendarza sądowego oddalające wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu wskazał, że powód nie przedstawił okoliczności, które pozwoliłyby na uwzględnienie wniosku. Jednocześnie w uzasadnieniu podkreślono, że zarówno charakter sprawy,

stopień jej skomplikowania, a zwłaszcza działania podejmowane przez powoda nie uzasadniają uwzględnienia wniosku. Należy przy tym zauważyć, że pisma opatrzone podpisem powoda spełniały wymagania procesowe, wnoszone były we właściwym terminie i odpowiadały kolejnym etapom postępowania. W toku postępowania powód składał liczne pisma procesowe, w tym również zawierające wnioski dowodowe, oraz zajmował stanowisko do poszczególnych czynności procesowych. Podejmowane przez powoda czynności nie wskazują ani na nieporadność, ani na nieznamość zasad postępowania.

Z tych przyczyn nie jest zasadne twierdzenie, że powód pozbawiony został możliwości obrony swych praw.

Odnosząc się do przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), podnieść należy, że skarżący w ogóle tej przesłanki nie uzasadnił utożsamiając ją z zarzutem nieważności postępowania.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do merytorycznego rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestniczce z urzędu orzeczono na podstawie § 15 w zw. z § 6 pkt 7 w zw. z 12 ust. 4 pkt. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 490).

Sąd Najwyższy oddalił wniosek pełnomocnika pozwanego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, bowiem jedyną czynnością tego pełnomocnika w tym postępowaniu było sporządzenie kilkudzaniowej „odpowiedzi na skargę kasacyjną”, niezawierającej żadnej argumentacji jurydycznej, bez odniesienia się do przesłanek przewidzianych w art.398⁹ § 1 k.p.c., ani też do powołanych w skardze kasacyjnej podstaw kasacyjnych. Ograniczenie uzasadnienia tego pisma do czterech krótkich zdań wskazujących, że powód wykazywał aktywność w postępowaniu przed Sądem pierwszej i drugiej instancji, dawało podstawę do stwierdzenia, że opracowane przez pełnomocnika pozwanego pismo nazwane „odpowiedzią na skargę kasacyjną” w istocie nie ma takiego charakteru, a koszty

związane z jego wniesieniem nie były kosztami celowej obrony w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c.

I.n